

مبنای خیار غبن و تاثیر انتفای آن بر زوال خیار

نسرین براتی

کارآموز وکالت مرکز وکلا قوه قضائیه

سرشناسه	: براتی، نسرين، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: مبنای خيار غبن و تأثير انتفاي آن بر زوال خيار/نسرین براتی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات حانون، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهري	: ۸۲ ص.
شابک	: 978-622-617185-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: خيارات (فقه)
موضوع	: (Options (Finance) Islamic law*:
موضوع	: معاملات -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Transactions -- Law and legislation -- Iran*:
رده بندی کنگره	: BP۱۹۰/۲:
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۲:
شماره کتابسناسی	: ۷۳۰۳۶۹۳:

مبنای خيار غبن و تأثير انتفاي آن بر زوال خيار

ناشر: انتشارات حانون

نویسنده: نسرین براتی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۷۱-۸۵-۴

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

مقدمه ۷

فصل اول: کلیات و مفاهیم

گفتار اول: مفهوم خیار ۱۳

گفتار دوم: ماهیت خیار ۱۵

گفتار سوم: مجرای خیار ۱۷

گفتار چهارم: سقوط خیار ۱۸

گفتار پنجم: مفهوم غبن ۲۵

گفتار ششم: شرایط ثبوت خیار غبن ۲۷

گفتار هفتم: شرایط سقوط خیار غبن ۲۹

فصل دوم: مبانی خیار

گفتار اول: عیوب رضا ۳۵

گفتار دوم: قاعده لاضرر ۳۷

گفتار سوم : غرر ۴۲

گفتار چهارم: حاکمیت اراده ۴۲

فصل سوم: تاثیر انتفای مبنای خيارات در سقوط آنها

گفتار اول: تاثیر انتفای مبنای خيارات در خيارات مبتنی بر قاعده لاضرر ۵۰

گفتار دوم: تاثیر انتفای مبنای خيار در خيارات مبتنی بر حاکمیت اراده ۵۳

گفتار سوم: بررسی موضوع در اقسام خيارات ۵۳

فهرست و پیوسته ها ۷۹

www.ketab.ir

مقدمه

خيارات از آن جهت كه لزوم معاملات را تحت الشعاع خود قرار مي دهند شمار قابل توجهي از مواد قانون مدني بخش عمده اي از مباحث متون فقهي و حقوقي را به خود اختصاص داده اند. در بين انواع خيار، خيار بن به لحاظ ويژگي خود از اهميت بسزاي برخوردار است لکن کمتر مورد توجه قرار گرفته است. پيرو پيرنور، خيار غبن مباحث متعددي مطرح شده است. لکن آنچه در کتاب حاضر در صدد بررسي آن است اين است كه در ميان فقها و حقوقدانان در مورد اينكه آيا با انتفاي مبنای خيارات، حق خيار باقاي مي گردد يا خير، قاعده كلي وجود ندارد و فقها اين مسئله را تحت يك قاعده عام مورد بحث و بررسي قرار نداده اند بلکه آن را در ميان مباحث مربوط به خيارات مطرح کرده اند. در قانون مدني نیز در اين زمينه يك قاعده كلي وجود ندارد و صرفاً قانونگذار در مواد ۴۲۱ و ۴۷۸ قانون مدني دو حکم به ظاهر متعارض را وضع نموده است. يکي از خياراتي كه براي هريک از متعاقدين ممکن است وجود داشته باشد، خيار غبن است. تردیدی نیست كه به هنگام ظهور غبن، براي شخص مغبون حق فسخ عقد ايجاد می شود. اما آنچه محل تردید و اختلاف بين فقها و حقوقدانان بوده آن است كه اگر بعد از حدوث غبن و قبل از فسخ و اعمال خيار، غبن مابهالتفاوت را به مغبونپردازد، آيا خيار وی

پس از رفع غبن از بین می رود یا اینکه خيار وی همچنان به قوت خود باقی است؟ بنابراین پرسش اصلی در تحقیق حاضر آن است که آیا به صرف پرداخت مابه التفاوت، حق فسخ از بین می رود چراکه با رفع غبن دیگر سببی برای خيار باقی نخواهد بود و با از بین رفتن سبب، مسبب (خيار فسخ) هم از بین خواهد رفت. یا اینکه حق فسخ وی همچنان به قوت خود باقی است؟ مشهور فقها یا امامیه معتقدند در فرض پرداخت کلیه خسارت توسط شخص غابن به مغبون، خيار وی همچنان باقی است و با انتفای ضرر حق خيار از بین نخواهد رفت. (فخرالمحققین، ۱۴۰۱، ص ۴۷۸؛ محقق ثانی (کرمی)، ۱۴۰۹، ج ۴، ص ۲۹۰؛ موسوی خمینی، کتاب البیع، ۱۱، ص ۴۴۲) در مقابل مشهور فقها، برخی از فقها و حقوقدانان در مساله فتوی به سقوط خيار غبن داده اند. (علامه حلی، تذکره الفقهاء، ۱۴۰۷، ج ۱۱، ص ۷۱) ایشان معتقدند با رفع ضرر و جبران ما به التفاوت، سبب غابن، خيار مغبون نیز ساقط خواهد شد. قانونگذار نیز در مساله ضمن تبعیت از فتوای مشهور فقها در ماده ۴۲۱ قانون مدنی چنین مقرر می دارد: «اگر کسی که طرف خود را مغبون کرده است، قیامت را بدهد خيار غبن ساقط نمی شود مگر اینکه مغبون به اخذ تفاوت قیمت راضی گردد». نکته حائز اهمیت این است که در این زمینه اگر قاعده لاضرر را مبنای خيار غبن بدانیم با توجه به اینکه با پرداخت مابه التفاوت ثمن توسط غابن زمینه ضرر مغبون از بین می رود و به دیگر سخن ضرر بر طرف می شود فلذا خيار ساقط می شود (طباطبایی، ۱۴۰۴، ۱۶۲). اما اگر مبنای خيار غبن را تخلف از شرط ضمنی بدانیم به محض اینکه از شرط تخلف شود خيار ایجاد می شود و مابه التفاوت بعدی نیز نمی تواند خيار را ساقط کند. لکن با توجه اینکه این مسئله مورد اختلاف میان فقها و حقوقدانان بوده، برای تحلیل تاثیر انتفای مبنای خيار غبن در اسقاط حق خيار، بررسی مبنای

خيار غبن، امری ضروری و اجتناب ناپذیر می‌باشد.

نظر به لزوم پرداخت نو به مسائل حقوقی با هدف تطابق آن با نیاز روز جامعه و تلاش در جهت دستیابی به پاسخی در خور، به پرسشها و ابهامات موجود، نگارنده بر آن شد تا به دنبال بررسی نو، یکجا و متمرکز خيار غبن باشد تا ضمن معرفی بیشتر و بهتر این تأسیس حقوقی گامی موثر در احقاق حق و برپایی عدالت بردارد.

www.ketab.ir